

A KÖZOKTATÁS MEGÚJÍTÁSA MAGYARORSZÁGON

**Az Oktatási és Gyermekesély Kerekasztal
konferenciája
Budapest, 2007. szeptember 25.**

A tanárképzés fejlesztése

**Korreferátum
Bazsa György, a MAB elnöke**

Kölcsönzött információk a főcímhez:

Az **OECD** jelentés a közoktatásról (többek között): a magyar iskolarendszer sem csökkenti, sőt nagy mértékben növeli a szociális háttérbeli különbségeket a tudás megszerzésében, a továbbtanulásban.

A magyar társadalom értékrendje: a pedagógusi-tanári pálya – sok társadalmi ok, pl. jövedelem, megbecsültség stb. miatt – a fiatalok (jelentkezési) rangsorában hátra került.

A felsőoktatás „kvalitatív” tapasztalata: egyre gyengébb felkészültségű és gyakran szakmai ambíciók nélküli fiatal korosztály – igaz nagyobb korosztályi hányadban – kerül a jórészt tömegképzést folytató felsőoktatásba, így a tanárképzésbe is.

A **PISA**-vizsgálat tanulságai a magyar közoktatás számára (többek között):

- a tanítás célja – a tudásalapú információs társadalomban – a tudás mechanikus átadása helyett a **tanulás megtanítása** legyen,
- az iskola az ismeretek puszta közvetítése helyett készítse fel a tanulókat a megszerzett tudás **felhasználására, alkalmazására,**
- a tanulóknban fejlesszük ki az új tudás **önálló, folyamatos megszerzésének, rendszeres felfrissítésének** igényét és képességét.

Kölcsönzött gondolatok – az ehhez szükséges – tanárképzéshez

2007. aug. 6. *Az Európai Bizottság ma javaslatokat terjesztett elő a tanárképzés minőségének javítására az Európai Unióban. A jó minőségű tanítás előfeltétele a jó minőségű oktatásnak és szakképzésnek, melyek aztán nagyban meghatározzák Európa hosszú távú versenyképességét, valamint munkahelyteremtésre és növekedésre irányuló törekvéseinek sikerességét. Ha a tagállamok is elfogadják, a ma közzétett javaslatok lehetővé teszik majd az Unió számára, hogy rendelkezzen azzal a jól képzett munkaerővel, amelyre szükség van a XXI. század kihívásaival való szembenézéskor.*

[Jan Figel oktatási biztos]

EU politikák, módszerek, irányvonalak

- *a tanárok számára elérhetővé kell tenni a hatékony tanításhoz szükséges tudást, tanári magatartásformákat és készségeket;*
- *gondoskodni kell arról, hogy koordinálják és a megfelelő forrásokkal lássák el a módszertani képzést és szakmai fejlődést, és hogy azok elemei koherensek legyenek;*
- *az önreflexió és a kutatási kultúra terjesztése a tanárok körében;*
- *a tanári szakma rangjának és elismerésének növelése, valamint*
- *a tanítás professzionalizmusának növelése.*

Rendszer-, paradigma- és gyakorlatváltás a tanárképzésben (elsősorban közismeretiek)

a) Rendszerváltás – a képzési szerkezetben:

- egységes tanárképzés ← az eddigi főiskolai (felső tagozatos) + egyetemi (felső tagozatos és középiskolai) tanárképzés helyett;
- kétciklusú (alap- + mesterképzés) ← az eddigi egyciklusú képzések helyett;
- egyetlen tanári mesterszak 2 szakterületi szakképzettséggel ← az eddigi tanári szakok (szakpárok) helyett;
- összefüggő szakmai gyakorlat (5.félév) ← ∅

A rendszerváltás helyzete:

- egységes tanárképzés rendszere → megvan, meg lesz, de látszik a főiskolai és egyetemi mentalitás továbbélése;
- kétciklus →
  - az alapképzés „alig tanári” (10 kredit) – [és az „alig másfél” szak milyen munkakörre jó?],
  - a mesterképzés „alig diszciplináris”;
- egyetlen tanári mesterszak → a 2 szakterület nem egyensúlyú [140 vs. 90 kr];
- az összefüggő féléves szakmai gyakorlat → jó és fontos lehetőség, de kidolgozandó.

b) Paradigmaváltás – koncepcióban és papíron:

- ismeretközpontú tanítás helyett kompetencia és tanulási eredmények (learning outcomes) alapú felkészítés a tanári pályára,
- felkészítés a NAT és az új érettségi rendszer állította követelményekre,
- az új képzési és kimeneti követelmények ilyen szellemű megfogalmazása.

A paradigmaváltás helyzete:

- kompetencia és tanulási eredmények alapú felkészítés a tanári pályára →
elvileg elfogadott, gyakorlata még nem él;
- felkészítés a NAT szemléletére és az új érettségi rendszer állította követelményekre →
elsősorban a mesterképzés feladata lesz;
- az új képzési és kimeneti követelmények ilyen szellemű megfogalmazása →
két nekifutás után (szerintem) még mindig aránytalan és „félsiker”.

„Olvasva a különböző dokumentumokat, azt tapasztalom, hogy a tanulási eredmények alapú megközelítés nemhogy ezeket a változásokat nem éri el, de még a különböző jogszabályokban sem érvényesül következetesen, a **szaklétesítési és szakindítási dokumentumokban pedig végképp csak formálisan jelenik meg.**

A kompetenciákat, mint szükséges díszletet beírják a szakindítás elejére és a tantárgyleírások elejére is, azonban mindennek semmilyen hatása nincs a szakok tervezetének szemléletére. Abban még inkább kételkedem, hogy a szakok oktatására mindennek jelentős hatása lenne.” (F. I. 2007):

c) Gyakorlatváltás – a tanárképző intézmények és oktatók gyakorlatában:

- az előző kettő megbeszélése és elfogadtatása a képzést folytatókkal;
- egészséges – és széles körben elfogadott – arányok kialakítása a *pedagógiai-pszichológiai-gyakorlati* és a *diszciplináris* (benne szakmódszertani) programok között;
- ilyen koncepcióban készített szakindítások, ezen belül tantervek.

A gyakorlatváltás helyzete:

- elfogadtatás →
eddig inkább legyőzés, mint meggyőzés,
- arányok →
döntés van, részletkonszenzus még nincs
- szakindítások, tantervek →
most érkeztek/érkeznek a MAB-hoz, ahol
együttes (párhuzamos) értékelést végzünk

MAB 2005: „*A mesterképzési szak előtanulmányi feltételei, általános megalapozása, releváns ismeretkörei, ... biztosítsák a korábbi egyetemi végzettségnek való megfelelést.*”

Arányváltozások:

- 111/1997: a szakmódszertan a pedagógiai-pszichológia-gyakorlati képzés része
  - 15/2006: a szakmódszertan 2×7 kreditje a diszciplináris 80 kreditet terheli, s nem a p-p-gy 50 kreditjét;
- 111/1997: A szakdolgozat olyan szakterületi vagy oktatási-nevelési témájú szakmai feladat megoldása ...
  - 15/2006: a tanári szakdolgozati témákból a szakterületi diszciplínák gyakorlatilag ki vannak zárva;
- 111/1997: A tanári képesítővizsga a tanári képesítés megszerzésére irányuló képzést lezáró záróvizsga, a ... tanári szakokon a záróvizsga önálló része.
  - a záróvizsga felfogásában éles különbségek vannak;
- a tanároknak reális esélyük volt diszciplináris doktori képzésre és fokozatszerzésre (= a „tudós-tanár” lehetősége)
  - most csak ped-pszich. témákban esélyesek,

A záró- (vagy) képesítővizsga koncepciója – mint az új tanárképzés szimptomája

Ftv. 60. § (3) „A záróvizsga az oklevél megszerzéséhez szükséges ismeretek, készségek és képességek ellenőrzése és értékelése, amelynek során a hallgatónak arról is tanúságot kell tennie, hogy a tanult ismereteket **alkalmazni** tudja. A záróvizsga a tantervben meghatározottak szerint több részből – szakdolgozat vagy diplomamunka megvédéséből, további szóbeli, írásbeli, gyakorlati vizsgarészekből – állhat.”

Egy, a MAB-hoz már beérkezett elképzelés a záróvizsgáról

Tartalma: pedagógiai és pszichológiai szempontú, de elsősorban a közoktatási tananyagra és gyakorlatra orientált.

A közoktatási tananyagok elsajátíttottsága, ezen túlmenően különösen a következő témakörökre koncentrálnak:

- a tanulói személyiség megismerésének és fejlesztésének pedagógusi kompetenciái;
- a tanulói csoportok és közösségek alakításának pedagógusi kompetenciái;
- a pedagógiai folyamat irányításának pedagógusi kompetenciái;
- a kompetencia-alapú oktatás módszereinek elsajátítása;
- a folyamattervezés kompetenciája;
- a tanulás irányítás kompetenciái;
- az élethosszig tartó tanulás elfogadásának és megvalósításának kompetenciája;
- a pedagógiai értékelés kompetenciái;
- a szakmai együttműködés kompetenciái;
- a pedagógus pálya iránti attitűdök.

A záróvizsga bizottság 5 tagja

1. a bizottság elnöke,
2. a pedagógia vagy pszichológia stúdium oktatója,
3. az első szakterületi szakmódszertan oktatója,
4. a második szakterületi szakmódszertan oktatója,
5. a gyakorló-, (vagy egyéb) iskolai mentor (vezető-tanár, iskolaigazgató), aki a hallgató gyakorlati képzésében részt vett.

Néhány kérdés:

- miért nincs záróvizsga a második szakterület 50 + 40 = 90 kreditjéből?
- hol van a 2 szakterület (2 diszciplína) képviselője?
- kérünk-e így szakmai újat, többletet a kiegészítő mesterképzés záróvizsgáján (a működő tanároktól)?

Személyes véleményem – 1993:

„A két évtizeddel ezelőtti reform és koncepció úgy is értékelhető, mint határozott kísérlet a korszerű tudomány koncentrált megjelenítésére, besűritésére a közoktatás anyagába, elsősorban, de nem kizárólag a középiskoláéba. A tantárgyak belső felépítése a tudomány – valamilyen felfogású – logikáját követi, tartalma nagy mennyiségű ismeretanyagot koncentrál, s ami ennél nagyobb baj, alig van tekintettel a tanulók életkorára, felfogó vagy absztrakció készségére.”

Személyes véleményem – 2007:

- a paradigmaváltásra a tanárképzésben – hazai (és EU-s tapasztalatok miatt is) – szükség van;
- ennek megfelelő képzési tartalmak és módszerek kidolgozása és terjesztése szükséges;
- ezek lényegéről a képzőket is meg kell győzni, – érvekkel, vitákban, közös fórumokon;
- az egyetlen tanári mesterszak olyan felfogását, mint a tanárképzés „közös nevezőjét” elfogadom, de mint a szakterületi diszciplínák háttérbe (ki-) szorításának eszközét ellenzem;
- egészséges egyensúlyt tartok fontosnak és azt határozottan támogatni tudom.

Mi a MAB feladata és lehetősége?

A MAB nem egyszerűen könyveli a magyar felsőoktatás minőségét, hanem a jó gazda szerepét vállalja: „gazdálkodik” [lásd: book keeping vs. management].

Manherz Károly szakállamtitkár (2007): „[Ez maga után vonja a doktori iskolák felülvizsgálatát], ... ez pedig összhangban van a MAB új koncepciójával, amely szerint jobban kell érvényesíteni az akkreditáció oktatáspolitikai szerepét.”

„Látni akarjuk a fától az erdőt!” (B. Gy.)

MAB 2005: „A mesterképzési szak illeszkedjék a mesterképzések Európában kialakult rendszeréhez, nemzetközileg legyen versenyképes. Ugyanakkor őrizze meg a magyar egyetemi képzés értékeit.”.

Szakértői tevékenységünk során feladatunk:

- a szakindítási kérelmek egyidejű értékelése révén reális összehasonlítások kialakítása;
- a tantervekben a kompetencia alapú **képzési** felfogás elemzése, megkérése;
- a tantervekben a záróvizsga keretében a **kimeneti követelmények** hasonló értékelése;
- általában: a magyar felsőoktatás, a tanárképzés minőségének ügyét az intézményi egzisztenciális érdekek fölé helyezni;
- a kérelmek elbírálása alapján összegző értékelő véleményt és javaslatokat adni az MRK-nak.
- a későbbi akkreditációk során ezeket értékelni.

Köszönöm a lehetőséget és a figyelmet!